

**GÖĞÜS HASTALIKLARI KLİNİĞİNDE HASTASI OLAN ZİYARETÇİ
VE REFAKATÇİLERİN SİGARA KULLANIMINA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

Yard.Doc.Dr. Ayfer KARADAKOVAN*

GİRİŞ

Türkiyede ve Dünya ülkelerinin cogunda eriskinlerde name en fazla yol acan hastaliklar listelerinde bas swap sigarayla ilgili hastalikiar atmaktadirlar. Koroner kalp hastaligi. bata akeiger kanseri olrnak Caere ban organ kanserleri. kronik bran it fie serebrovaskuler hastahklar sigaranin neden olabildigi. plume yol acabtlen ve sik rastianan baslica hastaliklardir (3, 9, 14). DSO Avrupa aolgesi ulkelerinde her pl 40.000 kadin ye 360.000 erkek olrnak fizere 400.000 kisi sigaramn neden oldugu kanserler ytiztinden almektedir. ileriye dOmak tahminlerde ise (sigara ic.me aliskanhrinn ayni kalacagi varsayikliginda) 2000-2025 yll- lan arasinda 120 mayon kiinin ye 100 yak sfiirde toplam 430 milyon kisinin sigaraya bagli nedenlerle oleccgi hesaplanmaktadir (3). Dogrudan sigara iciminden kaynakianan bu 011unlerin yanisira sigara icmeyen ancak sigara icenlerle ayni ortanida zorunlu olarak birlikte bulunan ve pasif icici olarak adlandirilan kisilerde de sigara icen kisilerin hastalrklan giirfilebilmekte ve Olume neen olabilmektedir (1, 4, 5, 6, 8, 9. 13, 14). Masai Arastirma Konseyi (National Research Council) 1986 yilinda yaymilandigi bir bildiri de ABD'de laic sigara icmernis kisiler arasinda yilda 3000 kanserli olgunun cikmasim ceyresel tatun dumanina rnaruz kalma ile aciklanabileeegini bildirmistir (6, 31), AvrupaTda her pl 140 bin pasif sigara icieisinin kanserden oldugu (12), A.B.D."de pasif icieilige bagli olarak yaklaszk 53.000 chum meydana geldigi hesaplanrmstir. OICimlerin 37.0001 Kaip Hastaligi. 3700'ü Akciger Kanseri ye 12.000'i diger kanserlere baglanmaktadir (7). A.B.D.'de cok fa,zla sigara icen kisilerle evli olan kadinlarin lzic sigara icmeyenlerin ei olan kadinlara gore ortalarına 4 vii daha az yasadildan ye hic sigara icrneyenlerin esleri sigara ictigi icin akciger kanserinc yakalandiklari kamtlammstir (1, 14). Japonyaida yapilan bir arastirmada, esi sigara icen kachnlarda akciger

kanserinden oraninin %50 arttigi belirlenmistir (14). Slattery ye arkadařlan ABLYde yaptikian calismada, pasif icicillgin kadınlarda serviks kanseri tehlikesini arttirdigini bildirmislerdir (10).

Kanada'da kamu gaevlilerl arasında yapılan bir calismada, is yerlerinde pasif lcici durumunda olanlarda yilda 300-600 akciger kanseri olgusu gOrfildugu saptanmistir (14).

A.B.D:de elde edilen bulgular, pasif icieillgin, aktif sigara icimi ye alkol kullanimından sonra ucuncu Onlenebilir olum nedeni oldugunu gasternektedir (7).

Pasif icicillgin bu kadar buyuk ve Onemli zararlan konusunda bir cok Idsi yeterince bilgili degildir. CrkemiZde 1988 yih verilerine gore erkek nufusun %63'finim, kadin nausunun %24'tanfirt sigara aliskanligi oldugu (9), 1992 plında Turkiyede kisi basina 1500 sigara tfiketildigt (1) ye bu kişilerin buroda, toplu tasim araclarında kamuya ait yerlerde ye bebeklerin yaninda hic bir smirlama olmaksizin sigara icebildikleri dusfintildfigiinde pasif igicillgin ulkemiz acisından ne kadar tehlikeli boyutlara ulasabilecegi kolayca tahmln edilebilir.

Sigara icen bireyleri bu WOW' aliskanliktan vazgecebilmenin yanisira, pasif icici durumundaki kisilerin sagligim korumak ve Ozellikle toplu yasanan yerlerde sigara icilmemesinin Onemi konusunda bireyleri egitmek saglik egitiminde Onemli role olan hemsirenin sorumlulukla-ndandır.

Bu &den yola cikarak Gogus Hastaliklan Kliniginde hastasi olan refakatci ye ziyaretcilerin sigaranin hastaligin olusumundaki rolu ye sigara kullanimi ve zararlı etkilerine iliskin garulerini saptamak Caere bir calisma planlanmistir.

GEREc VE YONTEM

Arastirma verileri E.O. Tip Fakialtesi Hastanesi Gogus Hastahklari Kliniginde hastasi bulunan ziyareci ye refakatcilerden rastgele orneklem yontemi ile secilen (12) ve arastirmaya katilmayi kabul edenlere arastirmaci tarafından hazirlanan anket formunun doldurtulmasi ile toplanmistir. Arastirma Orneklemine 2 Kasim 1992-25 Aralik 1992 tarihleri arasında soz konusu klinikte gOrasQlen 150 kişi olusturmustur. Arastirmeden elde edilen veriler arastirmaci tarafından yuzde dagihmlan ye x^2 anaItzleri yapilarak degerlendirilmistir.

BULGULAR VE YORUM

1. Deneklerin Demografik özelliklerine Gore incelenmesi

Tablo 1. Deneklerin Bazi Sosyodemograik Ozellikleri

Ozellikler	Sayi	0/0
Yaq		
20 ve L	7	4.67
21-30	28	18.67
31-40	49	32.67
41-50	25	16.66
51-60 61	30	20.00
ve I	11	7.33
Cinsiyet		
Kadin	103	68.67
Erkek	47	31.33
Meslek	85	56.67
Ev hammi		56.67
Emekli	23	15.33
Serbest	20	13.33
Memur	14	9.33
IKi	4	2.67
ciftci	4	2.67
Medeni Durum		84.00
Evli	126	84.00
Bekar	17	11.33
Dul	7	4.67
Egitim ditzeyi	17	11.33
Okur-yazar degil		11.33
ilkokul	54	36.00
Orta Egitim	57	38.00
Yilksek okul	22	14.67
Hastaya Yaklinik Derecesi		
Es	51	34.00
cocuk	27	18.00
1.derece akraba	32	21.33
2. derece akraba	26	17.33
Komsu	5	3.34
is Arkadasi	9	6.00
Toplam	150	100

Tablo 1 incelendiğinde aratırma kapsamına alınan deneklerin %32,67'sinin 31-40 yaş grubunda olduğu, %68,67'sinin kadın olduğu, %56,67'sinin evli olduğu, %84'unun evli. %38'inin orta eğitimli olduğu görülmektedir. Aratırma kapsamına alınan deneklerin %34'a hastanın olduğunu bildirirken, bunu %21,33 ile 1.derece akraba olanlar izlemektedir.

Tablo 2. Deneklerin Ziyarete Geldikleri ya da Refakat Ettikleri Hastaların Tanımlama Görevi Dağılımı

Hastalık tanısı	Sap	
Akciger Ca	60	40.00
Bronş Ca	9	6.00
KOAH	31	20.67
Bronşit	10	6.67
Pnömoni	22	14.67
Plörezi	7	4.66
Bronşektazi	4	2.66
Diğer	7	4.67
Toplam	150	100.00

Tablo 2 incelendiğinde ziyaret ya da refakat edilen hastaların büyük çoğunluğunun %40 oranında akciğer kanseri tanısı aldığı, bunu %20,67 ile KOAH'in izlediği görülmektedir. 13 bulgu son yıllarda akciğer kanseri görülme sıklığının giderek arttığını gösteren literatür bulguları ile paralellik göstermektedir (3, 14). Deneklerin %28,1 hastanın hastalığına neden olan faktörün 41: Arne olduğunu bildirirken, %26,67'si sigarayı, %26,67'si sigara ve alkol birlikte kullanımını bildirmişlerdir. Deneklerin hastalarının sigara kullanıcısı olduğunu, olmadığını, %26,67'si daha önce kullandığını ama bıraktığını sigara kullanıcılığı olan hastaların %49,38'inin günde 11-20 adet sigara içtiği, %32,10'unun günde 21-30 tane sigara içtiği

Hastaların hastalık tanısı ile sigara içme durumları incelendiğinde büyük çoğunluğun akciğer kanseri tanısı olması yine büyük çoğunluğunda sigara kullanıcısı olması, bu konudaki literatür bulguları ile paralellik göstermektedir (1, 3, 9, 11, 14).

2. Deneklerin Sigara Kullanma Alikanlikları ve Sigaranın Zararlı Etkilerine İlişkin Bilgi Durumlarına Göre İncelenmesi

Tablo 3. Deneklerin Sigara Kullanma Alikanlikları ve Zararlı Etkilerini Bilme Durumlarına Göre Dağılımı

Sigarayla İlgili Özellikler	Sayı	
Sigara İcine Durumu		
İçiyor	60	40.00
İçmiyor	76	51.00
Bilmem	14	9.00
Günlük sigara sayısı		
1-10 tane	33	55.00
11-20 tane	20	33.33
21-30 tane	3	5.00
31 ve üstü tane	4	6.67
Sigaranın Zararlı Etkileri		
Biliyor	137	91.33
Bilmiyor	13	8.67
Bilgi Kaynağı		
Mesleği gereği	14	10.22
Kitap-gazete+TV	104	75.91
Halk Eğitimi	16	11.68
Yanıtız	3	2.19
Toplam	150	100.00

Araştırmaya katılan deneklerin %40'i sigara içme olduğunu, %51'i ise olmadığını bildirmiştir. Bu değerler deneklerin ziyaret ya da refakat ettikleri hastaların bu konu ile ilgili değerleri ile yakın değerlerdir. Deneklerin %34 gibi bilimsel görüşlerinin hastanın esi olduğunu bildirdiğini göz önüne alındığında sigara içme davranışında birlikte, yaşayan kişilerin birbirlerini etkiledikleri düşünülmektedir. Deneklerin %55'i günde 1-10 tane sigara tütünü belirtirken, 31 tane ve üstü sigara içenlerin oranı %6.67'dir. Deneklerin %91.33'a sigaranın zararlı etkilerini bildiğini ve bu bilgiyi %75.91 oranında kitap+gazete+TV gibi kitle iletişim araçlarından edindiğini bildirmişlerdir. Bu bulgu halk eğitiminde kitle iletişim araçlarının önemini vurgulama açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak büyük çoğunluğunun sigaranın zararlı

etkilerini bildikleri **halde sigara ictigi gOzOniine** alindiginda bu konuda daha etkin eğitim yöntemlerinin gerekliliği **ortaya** çıkmaktadır (Tablo 3).

Deneklerin ⁰1022.67'st **daha önce solunum sistemiyle ilgili** hastalık geçirdiğini belirtirken. %47.06'si **bunun fişitmeden kaynaklandığını** %32.35'i ise **sigara ye alkole bağlı olduğunu bildirmişlerdir.**

Deneklerin %93.33 gibi büyük bir çoğunluğu sigara içmeyen ancak sigara 'Oen ortamda bulunan killer için sigaraların zararlı etkileri olduğunu, %96.67'si toplu yaanan yerlerde sigara imenin uygun bir davranış olmadığını bildirmişlerdir.

3. Hasta ve Taklalarının Bazı özellikleri ve Sigara içme ve Bu Konu Hell Gortiklerinin incelenmesi

Tablo 4. Deneklerin Sigara içme AL kanlığı ile Cinsiyetlerinin

Sigara tıme Aliskanlı Ai	Cinsiyet		Toplam
	Kadin	Erkek	
iciyor	34	26	60
icmiyor	61	15	76
Birakrms	7	7	14
Toplam	102	48	150

$$X^2 = 10.85 \text{ SD} = 2 \text{ P} < 0.01$$

Tablo 5. Deneklerin Sigara tıme Aliskanlılı ile Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması

Sigara içme Aliskanlılı	Eğitim Durumu				Toplam
	Okur-yazar Degil	ilkokul	Orta OAT. Ogr.	Yüksek Ok,	
iciyor	2	14	31	13	60
icmiyor	14	36	20	6	76
Eğitilmemiş	1	4	6	3	14
Toplam	17	54	57	22	150

$$= 10.96 \text{ SD} = 1 \text{ P} < 0.01$$

Deneklerin sigara içme alışkanlığı ile cinsiyetleri ve eğitimleri arasında ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan istatistiksel

analizde $\alpha = 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Tablo 4, Tablo 5).

Deneklerin sigara içme alışkanlığı ile zararlı etkilerini bilme $\chi^2 = 0.02$, SD: 1) ve yaş grubu ($\chi^2 = 3.70$ SD= 3) arasında $\alpha = 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Hastaların hastalıklarının nedenini sigara içme olarak bildiren deneklerin sigara içme alışkanlıklarını arasında da $\alpha = 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2 = 3.84$ SD= 1).

Tablo 6. Hastanın Sigara içme Alışkanlığı ile Deneklerin Sigara Alışkanlıklarının Karşılaştırılması

Hastanın Sigara Refakatçisinin Durumu	Sigara İsteyen Durumu		Toplam
	İçiyor	İçmiyor	
İçiyor	40	34	74
İçmiyor	11	32	43
Toplam	51	66	117

$\chi^2 = 8.95$ SD= 1 $P < 0.01$

* Okur-yazar olmayan ve yüksek okul mezunu ve sigarayı bırakan deneklerin sayısının yeterli olmaması nedeniyle χ^2 analizi bu sınıflarda yapılmıştır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi hastanın sigara içme alışkanlığı ile deneklerin sigara içme alışkanlıklarını arasında $\alpha = 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu sigara içme davranışlarında birlikte yaşayan kişilerin birbirlerini etkiledikleri konusundaki görüşümüzü desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda enfeksiyon hastalıklarının kliniğinde yakını bulunan ziyaretçi ve refakatçilerin %40'ünün hastasının akciğer ca tamsi aldığı, deneklerin hastasının hastalığı

konusunda %26.67 oranında sigarayı neden olarak gösterdiği, deneklerin %40'ünün sigara alışkanlığı olduğu ve %91.33'ünün sigaradan zararlı etkilerini bildiği, %93.33'ünün pasif içiciliğin zararlarını bildiği ve %96,67'sinin toplu yaşayan yerlerde sigara içmenin uygun bir davranış olmadığını bildirdiği saptanmıştır.

Bu sonuclar goz onune

1- Sigarasa bir ortamda yasamin her insanin hakki oldugunun kabul edilmesi: eyde, isyerinde, okulda, ulasim araclarmda, kamuya ait toplu yasanan yerlerde sigara icrne yasaginin getirilmesi ye buna uyulmasi.

2- Tutiin ye sigara ile ilgili reklamlann kitle araclarmda yer almasinin engellenmesi,

3- Toplumun biltim bireylerinin cocukluk aneminde okullarda baslatilarak. sigaranin zararlarl ye saglik tizerindeki etkileri vc pasif icieilik konusunda etkin bir sekilde

4- I alk iinenili roll) Man hemsire ye diger saglik personelinin sigara icmeyerek diger bireylere Ornek olmasi

KAYNAKLAR

1. Alemdar. K.: "Sigara Ozerine", Milliyet Gazetesi. (26 Kamm 1992) ss: 15.
2. ....• "Avrupasda Her Yil 140 bin Pasif icici Kanserden olfiyor", Yeni Asir Gazetesi. (7 Ocak 1993) ss: 8.
3. Bilir, "Basanlabilir", Sigara Alarmi. Tfirkiye Halk Sagligi Dernegi Sigarayla Mueadele Kolu Say': 3, ss: 1-2. EyIfil, 1992.
4. ....• "cevredeki Sigara Duman' ye Saglik", Sigara Alarm' TOrkiye Halk Sagligi Dernegi Sigarayla Meicadele Kolu Ya3rini, Sayi: 1, ss: 3, Mart 1992:
5. Coskun, B.: "Sigara Konusunda Sorumluluklarimiz", Saglik Egitimi Saglik ye Sosyal Yardim Bakanligi Saglik Egitimi Genel Sayi: 1, 1988.
6. .... : "Dumanalti Bile Insane OldfirCiyor", Hijrriyet Gazetesi. (10 Ocak 1993) ss: 5
7. ....• "Pasif icieilik ye Kalp Hastaligi", Sigara Aarmi. Tiirkiye Halk Sagligi Dernegi Mileadele Kolu Yawn, Sayi: 1, ss: 3, Mart 1992.
8. Sezer, E.: "Sigara Kullanimi ye Gentler", Londra Kraliyet Hekirnlr Birlii'nin Sigara ye Saglik Konusundaki Besinei Raporu. Sigara Alarmi. Turkiye Halk Sagligi Dernegi Sigarayla Mficadele Kolu Yaymi, Sayi: 4 ss: 3-9. Aralik 1992.

9. .... • **"Sigara Alarmi". Sigara Alarmi.** Turkiye Halk Sagligi Dernegi Sigarayla Mt wadele Kolu Yawn. Sap: 1, ss: 1. Mart 1992.
10. ....•**"Sigara igmaek ye Sigara Dumanina Past' Olarak Maruz Kalmak Serviks Kanseri Tehlikesini Arturuyor"**, Gelisirn JAMA, 2: 10. ss: 732-738, 1989.
11. Steenland, K.: Pasif tcicilik ye Kalp Hastaligi Riskl", Geli im JAMA, 5: 8, ss: 572-579. 1992.
12. Sumbiiloglu, K.: Saglik Bilimlerinde Arastirma Teknikleri ye istatistik. Mat4 Yayinlari, Ankara. 1978.
13. WHO. World No-Tobacco Day. 31 May 1991. ss: **1-18.**
14. Yilclim, R.: "Sigara ve Toplum".13ilim Ire Teknik Dergisi, 21: 245, ss: 18-24. Nisan 1988.